

**Andrew Wheatcroft, *The Habsburgs Embodying Empire*,
Penguin Books, London, 1995.**

Knjiga Endrua Vitkrofta (Andrew Wheatcroft), *The Habsburgs Embodying Empire*, objavljena je 1995, u Engleskoj, u izdanju Penguin Books, a reizdanje je doživela već 1996. godine. Autor, kao veliki poznavalac istorije Habzburške monarhije, ali i istorije Evrope novog doba, objavio je veliki broj knjiga koje obrađuju istoriju 19. i 20. veka, među kojima su poznatije *The Road to War*, *The Enemy at the Gate*, *Infidels* i druge. Živi u Škotskoj i predaje na Departmanu za engleski jezik na Univerzitetu u Stirlingu.

Knjiga *The Habsburgs Embodying Empire* počinje spiskom ilustracija, iza kojih slede četiri mape iz perioda od 1556. do 1916. godine, obuhvatajući periode vladavina Filipa II, Karla V, kao i granice Carstva u periodu između 1740. i 1916. godine. Ono što sledi pre uvoda je „Upoznavanje“ sa *Penguin Edition*, dok u samom **uvodu** autor objašnjava kako je došao na ideju da napiše istoriju Habzburške dinastije, odnosno na koji način ga je inspirisala, kako atmosfera kojom je bio okružen boraveći u Španiji, tako i činjenica da je u Engleskoj u to vreme bilo veoma malo napisano o španskoj i austrijskoj grani ove dinastije. Podeljena je na osam poglavlja, iza kojih sledi prikaz porodičnog stabla kuće Habzburg, beleške, izvori i bibliografija, i na kraju indeks sa ličnim, predmetnim i geografskim odrednicama.

Prvo poglavlje nosi naslov *The Castle of the Hawk 1020 – 1300* i opisuje uspon Habzburgovaca, od njihovog ulaska u historiografiju 1020. godine, preko generacija članova ove porodice koji su iskazivali odanost dinastiji Hoenštaufen, pa do prvog vladara, Rudolfa Habzburškog i njegovog nas-

Dragana Ćiraković, Prikaz: Andrew Wheatcroft, *The Habsburgs Embodying Empire*
lednika Alberta, posle čijeg ubistva je došlo do perioda stagnacije u biranju vladara iz porodice Habzburg tokom narednih 130 godina. Poseban akcenat je stavljen na njihov odnos prema religiji i crkvi.

Drugo poglavlje, sa naslovom *Cosa Nostra (Our Cause)*, obuhvata period od 1300. do 1400. godine. Autor se osvrće na duhovni život Habzburgovaca, ali opisuje i Evropu zahvaćenu epidemijom *crne smrti*, uticaj koji su Crkva i pape imale na tadašnje društvo, odnos prema Jevrejima, turska osvajanja i pohod krstaša u Svetu zemlju, verske pokrete, kao i dolazak na vlast poslednjeg Habzburgovca krunisanog za cara Svetog rimskog carstva, Frederika III.

Universal Empire 1400 – 1500 naslov je **trećeg poglavlja** u kojem se, poput prethodna dva, ponovo prepliću legende i stvarnost, a opisuje život Frederikovog naslednika Maksimilijana, sličnosti i razlike između njih, naglašavajući njegovu dinamičnu i aktivnu crtu ličnosti, kao i sposobnost da dinastičkim vezama, sklapanjem brakova između njegove i dece drugih evropskih vladarskih kuća, omogući pripajanje teritorija, a u isto vreme izvrši reformu Carstva, stavlajući ga u potpuno nove administrativne i funkcionalne okvire.

Četvrto poglavlje *El Dorado (The Golden One) 1500 – 1550* opisuje život Karla V, koji je, kako autor navodi, bio više španski kralj nego habzburški vladar. Akcenat je na bitkama koje je vodio protiv muslimana za dominaciju nad Mediteranom i protestantskog pokreta predvođenog Martinom Luterom u Nemačkoj. Posebno su opisane bitke kod Pavije tokom Italijanskih ratova, kao i borbe u Tunisu i Alžiru protiv turskih snaga. Poslednje stranice ovog poglavlja odnose se na Karlov život posle abdikacije u korist svog sina Filipa II kome je pripala Španija, i brata Ferdinanda I, kome je pripala titula cara Svetog rimskog carstva, sve do njegove smrti 1558. godine.

Peto poglavlje nosi naslov *A War to the Last Extremity 1550 – 1660*, i opisuje međusobne odnose dve grane Habzburgovaca, španske i austrijske. Centralna figura ovog poglavlja je Filip II i njegov karakter, koji se zasnivao na velikoj upornosti i istrajnosti u sprovođenju ciljeva, čime je uspeo sistematski da prevede u hrišćanstvo islamske Morisce. Takođe, autor uočava još jednu pojavu koja se u nekim crtama graničila sa verskim i nacionalnim fanatizmom koji je zahvatio Španiju u XVI i XVII veku, a to je bilo pitanje čiste krvi, odnosno nemešanja hrišćana sa muslimanima i Jevrejima, s tim da su Habzburgovci otišli korak dalje i sklapali brakove unutar porodice, čime su nastojali da očuvaju čistotu loze, i u isto vreme učvrste teritorije kojima su vladali. U poslednjem delu petog poglavlja autor opisuje Tridesetogodišnji rat i borbe protiv Turaka.

Felix Austria – the Happy State 1660 – 1790 naslov je **šestog poglavlja** koje govori, između ostalog, o umetnosti, odnosima Habzburgovaca sa francuskim vladarima, kao i običajima i ceremonijama koje su upražnjavali tokom različitih događaja, Autor opisuje Leopolda I, njegov lični život, rat za špansko nasleđe, koji je obeležio, kako njegovu, tako i vladavinu njegova dva sina, Josifa I i Karla VI. Karla autor prikazuje kao ličnost svestraniju od svojih prethodnika, vladara koji je putovao mnogo više nego carevi pre njega, za vreme čije vladavine je Carstvo bilo osnaženo i u svakom pogledu je napredovalo. Važan deo njegove vladavine autor je predstavio kroz takozvanu *Pragmatičnu sankciju*, pravni akt prema kojem je omogućeno nasleđivanje prestola po ženskoj liniji. Time je presto pripao prvi put jednoj ženi, Mariji Tereziji, kojoj je ujedno i posvećen poslednji deo ovog poglavlja, zajedno sa sinom Josifom II, koji je postao tvorac nove teorije o dinastiji, koje su se pridržavali i njegovi naslednici, a to je da su Habzburgovci bili pre svega sluge svojoj naciji, nastojeći tako da stvore *Felix Austria*, „Srećnu Austriju“.

Sedmo poglavlje, *The Last Cavalier 1790 – 1916*, u najvećem delu govori o promenama, bilo na političkom, ekonomskom, socijalnom ili bilo kojem drugom planu. Posvećena je pažnja nasledniku Josifa II, poslednjem Habzburgovcu sa titulom cara Svetog rimskog carstva, koji je sebe proglasio jednostavno austrijskim carem, Francu II. Takođe, ovaj deo opisuje i niz događaja u Austriji u tom periodu, kao što je odnos prema Francuskoj revoluciji, ratovi protiv Napoleona, kao i Revoluciju 1848. godine, obuhvatajući tako tri vladara koji su bili suočeni sa opasnošću ovih društveno-političkih događaja – Mariju Tereziju, Franca II i Franca Jozefa I. Na poslednjeg se upravo i odnose poslednje stranice sedmog poglavlja, njegovu vladavinu, odnos prema podanicima i narodu, slike iz ličnog života, poput upoznavanja sa suprugom Elizabetom Bavarskom, poznatijom kao Sisi, ali i neke potresne scene, kao što je caričino ubistvo, samoubistvo njihovog sina Rudolfa i različiti skandali koji su pratili carevu braću i njihove smrti.

Upravo opisom streljanja jednog od braće Franca Jozefa, Maksimilijanom, autor počinje poslednje, **osmo poglavlje**, nazvavši ga simbolično *Finish Austriae: The End? 1916 – 1995*. U njemu je opisan poslednji car Karlo i njegova vladavina, koja je bila uokvirena Prvim svetskim ratom, daje se retrospektiva Habzburške dinastije, kao i uticaja koji je ona ostavila na svoje podanike, među kojima je bilo pristalica Karlovog naslednika Otoaa, koga su i posle abdikacije njegovog oca, duboko u XX veku i dalje smatrali svojim vođom. Na samom kraju, predstavljena je i večita filozofija Habzburgovaca, a to je da postoji samo sadašnjost koja teče, i da ono što je bilo u prošlosti, može ponovo da se desi.

Porodično stablo prikazano je iza poslednjeg poglavlja, zatim veoma detaljan naučni aparat, spisak izvora i bibliografija koju je autor koristio u pisanju knjige, i na kraju imenski i geografski indeks. Kako i sam autor kaže, neke događaje koje je predstavio u knjizi, sa današnjeg stanovišta mogu izgledati kao potpuno nepotrebni, ali iz ugla savremenika, oni su ipak imali veliku ulogu. Knjiga obiluje detaljima i citatima, te je samim tim zanimljiva kako naučnoj, tako i široj javnosti. Na osnovu nje se može steći slika promena koje su se dešavale, kako u samoj dinastiji Habzburgovaca, tako i u svetu kojim su vekovima vladali.